

ظرفیت مغفول مانده

استان کرمان نیازمند توجه به پتانسیل‌های گردشگری به عنوان پیشران توسعه

♦ رضا سنجری

مدیرکل دفتر هماهنگی امور اقتصادی استانداری کرمان

آبشارهای استان کرمان

در دل دیار کویری کرمان، آبشارهای طبیعی و زیبایی قرار دارد که ظرفیت بسیار مناسبی برای جذب گردشگران داخلی و خارجی است. اقلیم متنوع و منحصربه‌فرد استان کرمان، جاذبه‌های بی‌نظیری مانند آبشارها را در خود جای داده که کمتر شناخته شده و گردشگران از وجود آن‌ها اطلاع چندانی ندارند. اغلب آبشارهای کرمان در مناطق کوهستانی و پر بارش واقع شده‌اند و با خلق مناظر چشم‌نواز و محیطی فرح‌بخش، مکانی برای تفریح و آرامش گردشگران به شمار می‌رود. معرفی این جاذبه‌ها و موهبت‌های الهی، قابلیت‌های صنعت گردشگری استان را بالا می‌برد و فرصت‌های جدیدی برای بهره بیشتر از آن‌ها فراهم می‌کند.

• **آبشار «سکنج ماهان»** در نزدیکی شهر ماهان از بیلاقات مشهور استان کرمان است که طبیعت زیبا و آب‌وهوایی خوش دارد و نامی آشنا برای گردشگران و مسافران محسوب می‌شود. در این منطقه آبشار و چشمه خنگ و دل‌انگیزی وجود دارد که از دامنه کوه‌های پلوار کرمان فوران می‌کند و هر بیننده‌ای را به وجد می‌آورد. گردشگران برای رسیدن به چشمه و آبشار سکنج باید مسیری به فاصله چهار کیلومتر را در میان درختان، رودخانه و صخره‌های متعدد منطقه طی کنند که جاذبه‌ای فراموش‌نشدنی است.

• **آبشار «راین»** در شهر تاریخی راین میزبان جاذبه‌های متنوع تاریخی و طبیعی است که آبشار راین از مهم‌ترین

استان کرمان به‌عنوان نگین ظرفیت‌های متعدد اقتصادی و سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف، با محدودیت‌هایی مانند کم‌آبی، خشک‌سالی و... مواجه است که بایستی در برنامه‌های توسعه استان مخصوصاً در بخش کشاورزی و صنایع آب بر لحاظ گردد. در سنوات گذشته توجه به توسعه صنایع مادر و افزایش استخراج معادن، افزایش تولید در بخش کشاورزی و... علاوه بر ایجاد ارزش‌افزوده و صادرات محصولات استان، کاهش ذخایر آبی استان را در برداشته که با گذشت زمان، کم‌آبی شدت بیشتری یافته و مشکلات عدیده‌ای من جمله در بخش شرب را به وجود آورده است. گرچه طرح‌های انتقال آب تا حدی توانسته مشکل تأمین آب برخی صنایع بزرگ را مرتفع سازد، اما به‌زودی شاهد تغییر اکوسیستم آب دریا به‌عنوان منبع تأمین‌کننده آب این طرح‌ها خواهیم بود؛ بنابراین به نظر می‌رسد برنامه توسعه استان بایستی بیشتر بر مبنای طرح‌های دانش‌بنیان و گردشگری و پروژه‌های با نیاز آبی صفر و یا کم تعریف شود.

با عنایت به تأثیر تحریم‌ها بر سرمایه‌گذاری خارجی، ورود تکنولوژی دانش‌بنیان، انتقال پول، امنیت روانی سرمایه، تأمین مواد اولیه و... که باعث کاهش سرمایه‌گذاری و ایجاد محدودیت برای تولید در استان شده و طرح‌های سرمایه‌گذاری خارجی قبلی را نیز با مشکلاتی مواجه ساخته، اما توجه به زیرساخت‌های خدادادی استان از قبیل آبشارها و قنات‌ها برای توسعه طرح‌های گردشگری و ساماندهی بافت فرسوده و تاریخی شهرهای بزرگ به‌عنوان طرح‌های خدماتی که نیاز آبی چندانی ندارند می‌تواند در توسعه استان و ایجاد اشتغال و ارزش‌افزوده نقش ایفا نماید.

در حال حاضر

یک هزار و ۹۳۰

قنات در استان

کرمان وجود دارد و

قنات‌های منطقه

بمیان پرآب‌ترین

قنات‌های

کشور محسوب

می‌شوند که دو

قنات «اکبرآباد»

و «قاسم‌آباد»

در شهرستان بم

به همراه قنات

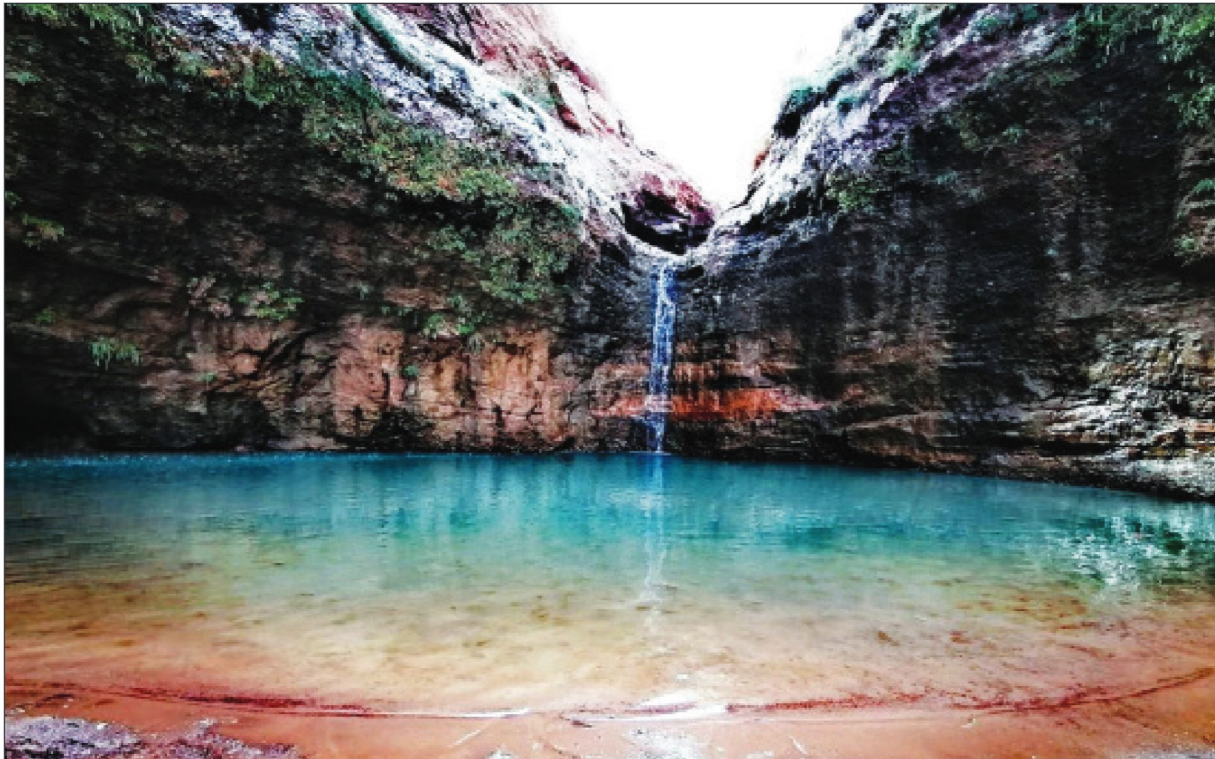
«گوهرریز چوپار» در

شهر کرمان به ثبت

جهانی رسیده و ۱۱

قنات کرمان به ثبت

ملی رسیده‌اند.

● آبشار کشیت ●

را بهشت جنوب کرمان نامیده‌اند که درون خود جاذبه‌های طبیعی رنگارنگ و بدیعی را در خود جای داده و در ایام سال پذیرای گردشگران و مسافران خسته از گرمای منطقه جنوب استان است. آبشارهای دلفارد به همراه آبشار کراه و چند آبشار متوالی بنام آبشارهای دره گلم دخترکش، در فاصله ۴۵ کیلومتری غرب جیرفت و در مسیر جیرفت به ساردوبیه قرار دارد که مکان بسیار مناسبی جهت جذب گردشگران و مسافران بشمار می‌رود. آبشار دلفارد در ارتفاع ۲ هزار و ۱۰۰ متری از دل کوه‌های بحر آسمان می‌جوشد و آب‌وهوای بسیار دل‌انگیز و دلبرای اطراف آبشار هر بیننده و گردشگری را مجذوب خود می‌کند.

● **آبشار «کشیت»** در نزدیکی بخش گلباف و در فاصله ۴۰ کیلومتری کویر شهداد، روستای زیبای کشیت در دره‌ای به طول سه کیلومتر واقع شده که سراسر آن نخلستان، درختان میوه و خزها روییده و آن را به‌مانند نگین سبزی در دل کویر جلوه داده است. در دره کشیت آبشاری به ارتفاع ۱۲ متر به محوطه‌ای می‌ریزد که مردم محلی به آن دریا می‌گویند که حوضچه‌ای به مساحت ۶۰۰ مترمربع پدید آورده که عمق آن هنوز اندازه‌گیری نشده است. وجود این آبشار و چند آبشار کوچک در این دره را می‌توان اعجاز

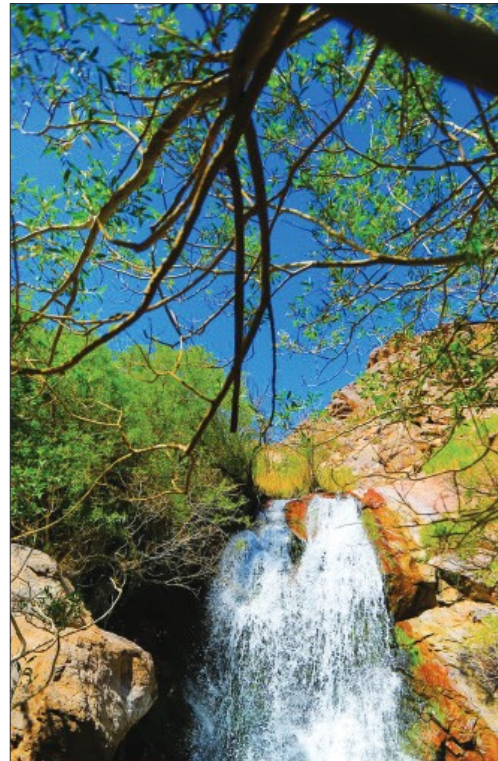
آن‌ها محسوب می‌شود که در طول سال گردشگران زیادی را به خود جلب می‌کند. این آبشار که به نام رز رود هم شناخته می‌شود، در ۱۴ کیلومتری جنوب غربی راین قرار دارد و در دامنه‌های جبهه شرقی کوه هزار قرار دارد. آب این آبشار از ارتفاعی در حدود ۴۰ متر در طی چهار مرحله به پایین فرومی‌ریزد و در اطراف خود هوایی طربناک پدید می‌آورد که در تابستان بازدیدکنندگان زیادی از سراسر کشور و استان دارد. دیوار صخره‌ای آبشار راین در زمستان فضای مناسبی برای ورزش یخ‌نوردی فراهم می‌آورد و اطراف دهانه آبشار مملو از گل‌ها و گیاهان بومی و وحشی است که زیبایی آن را دوچندان می‌کند.

● **آبشارهای «سیمک»** مجموعه آبشارهای سیزده‌گانه در دره زیبا و کم‌نظیری به نام سیمک در فاصله ۳۵ کیلومتری شهر کرمان و در منطقه بیلاقی و خوش آب‌وهوای کوهپایه قرار گرفته‌اند و در گرمای استان کرمان جاذبه‌ای دلچسب ایجاد کرده‌اند. آبشارهای سیمک در درون دره قرار دارند که مرتفع‌ترین آن ۲۰ متر ارتفاع دارد و دیواره‌های بلند صخره‌ای آبشار را احاطه کرده و لانه‌سازی پرندگان از جاذبه‌های این مکان دیدنی بشمار می‌رود.

● **آبشار «دلفارد جیرفت»** در منطقه بیلاقی دلفارد جیرفت

● قنات قاسم‌آباد بم ●

● آبشار واقع‌آباد ●

قنات‌های کشور محسوب می‌شود، اما در دهه‌ها اخیر این میراث گران‌قدر نیاکان، در زیر غبار بی‌توجهی و فراموشی در حال مدفون شدن است. ایرانیان در هزاره‌های متمادی با بهره‌گیری از خلاقیت و نبوغ خود، آب زیرزمینی را از اعماق زمین خشکیده به روی زمین منتقل می‌کردند و همین آبراهه‌ها تمدن‌های بزرگی در نقاط مختلف این سرزمین پهناور ایجاد کرده‌اند و اقتصاد و حیات در پیرامون آن‌ها شکل گرفت.

قنات‌ها علاوه بر آبادانی محیط پیرامونی خود، نظام اقتصادی و ملکی خاصی را برای بهره‌برداران آب پایه‌ریزی کرده که در طول سال‌ها اساس روابط اجتماعی و فرهنگی مردم حاشیه کویر و بیابان را تشکیل می‌دهد که تأثیرات آن تا امروز جریان دارد. در دیار کویری کرمان نیز در مکان‌هایی که رودخانه و چشمه‌ای جریان نداشت، قنات‌ها با آبرسانی روستاها و شهرها را آباد کرده و اجتماعی از مردم با بهره‌گیری از آب قنات به زراعت و کشاورزی و دامداری می‌پرداختند و با این شیوه توانستند این استان را به یکی از قطب‌های کشاورزی کشور تبدیل کنند. در دهه‌های گذشته با حفر چاه‌های عمیق و کاهش تدریجی نزولات جوی، اهمیت و کارکرد قنات‌ها به تدریج کمرنگ شد، اما

طبیعت در کویر سوزان ناامید که طبیعت بکر آن برای هر بیننده و گردشگری وسوسه کننده است.

● **آبشار «کوه شاه رابر»** در دامنه‌های قله چهار هزار و ۳۵۰ متری کوه شاه در ۱۲ کیلومتری شمال غربی شهرستان رابر کرمان قرار گرفته و ارتفاع آبشار در حدود ۱۵ متر است که به دامنه کوه‌های هزار می‌ریزد. آب حاصل از برف کوه شاه در مسیر خود این آبشار زیبا را پدید آورده که در میان صخره‌ها طبیعت کم‌نظیری را پیش چشم بینندگان می‌گذارد و گیاهان و درختان اطراف خود را سیراب می‌کند. در کنار آبشارهای فوق آبشارهایی مانند «دوساری» در شهرستان جیرفت، «دهبکری» در شهرستان بم، «وامق آباد کوهپایه» در شهر کرمان، «خوشکار» در شهرستان بردسیر و غیره نیز از جاذبه‌های طبیعی استان کرمان هستند که هر کدام به غنای طبیعت‌گردی و گردشگری دیار کریمان می‌افزایند و باید موردتوجه جدی قرار گیرند.

قنات‌های استان

قنات‌ها، این شگفتی‌های ساخت بشر، در طول هزاران سال رگ حیات برای مردمان ساکن مناطق خشک و بیابانی ایران بوده است و استان کرمان میزبان مهم‌ترین

جوپار» در شهر کرمان به ثبت جهانی رسیده و ۱۱ قنات کرمان به ثبت ملی رسیده‌اند. بسیاری از تمدن‌ها و حیات در کویر و حاشیه آن به واسطه قنات‌ها به وجود آمده‌اند که نشان‌دهنده ارزش میراث تمدنی قنات‌ها است. البته سه عامل خشک‌سالی‌های طولانی، حفر چاه‌های عمیق و برداشت و استفاده بی‌رویه از آب‌های زیرزمینی توسط چاه‌های غیرمجاز از عوامل خشکی و کم‌آبی قنات‌ها به شمار می‌رود، اما باین وجود، تعداد زیادی از قنات‌های ما پتانسیل جذب گردشگر را دارند و باید کمیته علمی و راهبردی مشخصی برای گردشگری این اماکن تشکیل شود.

بافت تاریخی شهر

بافت تاریخی کرمان که روزگاری هسته مرکزی شهر تاریخی «کارمانیا» بود، امروز به شهری فراموش شده تبدیل شده و از آن به‌عنوان یکی از مشکلات این شهر یاد می‌شود. شهر کرمان طی سال‌های گذشته شاهد تحول و رشد چشمگیر بوده. در حالی‌که طی دو سال اخیر از کرمان به‌عنوان کلان‌شهر جدید کشور یاد می‌شود، اما در بافت قدیم این شهر سرمایه‌گذاری قابل‌توجهی انجام نشده است. عمر ساختمان‌ها در شهری زلزله‌خیز در کرمان بالاتر از حد استاندارد است و با وجود تسهیلات مسکن که موجب بروز افزایش ساخت‌وسازها در کرمان شده، اما مشکلی از زمین‌های خالی، خانه‌های خشتی نیمه ویرانه و بافت قدیم شهر کرمان حل نکرده به‌طوری‌که در خیابان‌های اصلی این شهر اکثر مغازه‌ها و ساختمان‌ها از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند و یا اینکه تنها ردیف جلو خیابان رنگی و زیبا به نظر می‌رسد، اما کافی است که پشت این زرق‌وبرق‌ها را نیز دید.

مشکل اصلی که در این مناطق وجود دارد، متروکه شدن خانه‌های قدیمی با معماری بی‌نظیری است که هم‌اکنون بیشتر به انبارهای اصناف مختلف و یا محل سکونت افغانه تبدیل شده‌اند؛ در حقیقت ساکنان غالب بافت فرسوده کرمان افغانه هستند. این شرایط موجب شده است افرادی نیز که تمایل به زندگی در خانه‌های قدیمی دارند به دلیل هم‌نشینی با افغانه، به‌خصوص از نوع غیرمجاز از این مناطق به سمت غرب کرمان که به مرکز آپارتمان‌نشینی کرمان تبدیل شده است، مهاجرت کنند. در حالی‌که کرمان سرانه جمعیت بسیار کم شده است که حاشیه شهر کرمان به‌سرعت در حال گسترش است و جمعیت در غرب و شمال کرمان رو به افزایش است که نتیجه‌ای جز مشکلات حاشیه‌نشینی یا عدم تناسب امکانات با جمعیت ندارد. ♦♦

با توجه به معضل کم‌آبی و خشک شدن برخی چاه‌ها در استان کرمان، کارشناسان مجدد به فکر احیای قنات‌ها افتاده و به شیوه سنتی اجداد خود رجوع کرده‌اند.

گردشگری نیز ظرفیت جدید قنات‌ها محسوب می‌شود و این سازه‌های شگفت‌انگیز بشری با طراحی و معماری منحصر به فرد، فرصتی برای علاقه‌مندان و فعالان حوزه گردشگری است تا با بازدید از قنات‌ها جاذبه‌های جدیدی را در دل زمین از نزدیک مشاهده کنند. اهمیت قنات‌ها امروز به حدی است که سازمان‌های بین‌المللی مانند یونسکو به فکر حفظ این دستاوردهای ارزشمند کهن بشری افتاده‌اند و با ثبت جهانی قنات‌ها سعی در حفاظت از این میراث‌های فرهنگی در نقاط مختلف دنیا دارند. بنا به مدارک و شواهد تاریخی قنات مادین شهید کرمان قدیمی‌ترین قنات جهان شناخته شده است و می‌توان گفت نخستین قنات‌ها در دیار کرمان ایجاد شده‌اند. در حال حاضر یک هزار و ۹۳۰ قنات در استان کرمان وجود دارد و قنات‌های منطقه بم از پرآب‌ترین قنات‌های کشور محسوب می‌شوند که دو قنات «اکبرآباد» و «قاسم‌آباد» در شهرستان بم به همراه قنات «گوهرریز

